

Wordt het bosreservaat J. Zwaenepoel werelderfgoed?

Kris Vandekerckhove

*Bosreservaat Joseph Zwaenepoel
(Zoniënwoud)*

Logo UNESCO werelderfgoed

De UNESCO Natural Heritage Site 'Primeval Beech Forests of the Carpathians and the Ancient Beech Forests of Germany' omvat 15 locaties, samen goed voor ruim 35.000 ha onbeheerd beukenbos

Misschien lazen sommigen van u het al in de pers: de drie gewesten hebben gezamenlijk een aanvraag ingediend om bepaalde delen van het Zoniënwoud te laten erkennen als 'Wereldnatuurerfgoed'. Tegelijk bestaat ook het idee om het volledige bos te laten erkennen als Wereldcultuurerfgoed. Dit zijn twee aparte initiatieven die ook in de media hier en daar dooreen gehaspeld werden. We proberen voor u de knoop te ontwarren.

Bij het tweede initiatief is het de bedoeling om het volledige boscomplex te laten erkennen als werelderfgoed op basis van culturele en natuurlijke criteria zoals de bijzondere landschappelijke, archeologische en cultuurhistorische elementen (dus ook gebouwen) in het bos. Indien kan worden aangetoond dat het boscomplex op basis van een of meerdere culturele criteria een 'uitzonderlijke universele waarde' heeft, maakt een kandidatuur als 'UNESCO World Heritage Site' een kans, en kan het Zoniënwoud mee aanschuiven in de indrukwekkende lijst waar ook de piramiden van Gizeh, de Taj Mahal in India en de Vlaamse belforten al op figureren. Vooraleer deze kandidatuur kan worden ingediend is er nog bijkomend inventarisatiewerk nodig.

De huidige kandidatuur gaat over iets anders : men wil heel specifiek een aantal niet langer beheerde delen van het bos mee laten opnemen als UNESCO natural heritage site, in het kader van de uitbreiding van de transnational composite nature site 'Primeval Beech Forests of the Carpathians and the Ancient Beech Forests of Germany'. Inderdaad, dat behoeft een verder woordje uitleg.

Onbeheerde oude beukenbossen in Europa

Naast wereldcultuurerfgoed neemt UNESCO ook natuurerfgoed op in haar 'heritage list'. Ondertussen zijn er bijna 200 dergelijke erfgoedsites, zoals de Galapagos eilanden, de Serengeti, ... Een aantal van die sites zijn 'composite nature sites' wat betekent dat de site bestaat uit verschillende deelgebieden. Dat is ook hier het geval. In 2007 erkende Unesco een tiental ongerepte beukenbossen in Oekraïne en Slowakije als werelderfgoed (world natural heritage). Ze beslaan samen bijna 30.000 ha en omvatten oerbossen als Vihorlat, Rozok en Uholka. In 2011 werden er vijf Duitse beukenreservaten aan toegevoegd, goed voor ruim 3000 ha. Het Werelderfgoedcomité vroeg toen ook om na te gaan hoe die serie nog verder uitgebreid kan worden tot een netwerk dat alle types van beukenbossen in Europa omvat.

Duitsland startte daarop een internationaal onderzoeksproject. Om in aanmerking

te komen moeten de nieuwe gebieden bestaan uit oude beukenbossen, bij voorkeur zo natuurlijk mogelijk, die al een tijdje niet meer beheerd worden, en ook in de toekomst verder spontaan kunnen ontwikkelen. Om dit te garanderen moeten ze een strikt beschermingsstatuut hebben als nationaal park, natuur- of bosreservaat. Uit alle geïnventariseerde beukenbossen werd een shortlist samengesteld met 37 potentieel 'werelderfgoedwaardige' sites. Ook de onbeheerde delen van het Zoniënwoud kregen een plek op die lijst, als goede voorbeelden van Atlantische beukenbossen. De bosreservaten van het Zoniënwoud maken er de kern van uit, de kleinere 'verouderingseilanden' werden mee toegevoegd.

Onbeheerde reservaten

In de kandidatuurstelling zijn een aantal onbeheerde bosdelen verspreid over de drie gewesten opgenomen, en dit voor een totale oppervlakte van zowat 550 ha. De voorgedragen delen van het bos zijn :

- Het bosreservaat Joseph Zwaenepoel.
- De 'set aside' zones of verouderingseilanden opgenomen in het nieuwe beheerplan voor het Vlaamse deel van het bos.
- Het bosreservaat Gripendelle (Brussels Gewest) : integraal reservaat, dat samen met zijn uitbreidingszone zowat 90 ha omvat.
- De 'beukenvalleien' in het Brusselse deel van Zoniën
- De bospercelen in het Waals gedeelte van het bos waar in het nieuw opgemaakte beheerplan een 'nulbeheer' werd ingesteld

Met zijn 235 ha neemt het bosreservaat Joseph Zwaenepoel de grootste hap uit de koek. Bovendien vind je hier ook de stukken die het best voldoen aan de voorwaarden : ruim 40 ha van het reservaat bestaat uit bosbestanden van bijna 250 jaar oud. Achttien ha hiervan is al ruim 40 jaar onbeheerd (de 'kernzone' van het reservaat) en begint al grote gelijkenissen te vertonen met die echte oerbossen in de Karpaten. Maar hierover hadden we het al uitgebreid in vorige nieuwsbrieven.

In januari 2016 moeten de definitieve nominatiedossiers ingediend worden bij Unesco. In 2017 wordt dan de definitieve uitspraak verwacht. We hopen samen met de indieners dat dit zal leiden tot een officiële erkenning in 2017. Het zou alleszins een flinke opsteker zijn en een belangrijke internationale erkenning voor het bosreservaat, en eigenlijk ook voor zijn oorspronkelijke oprichter, houtvester Zwaenepoel, en de huidige regiobeheerder Patrick Huvenne die de verdere uitbreiding van het reservaat mogelijk maakte. We houden jullie ongetwijfeld verder op de hoogte.

whc.unesco.org/en/list/1133

www.weltnaturerbe-buchenwaelder.de

Boven: Het Nationaal Park 'Uholka-Shyroky Luh' in het westen van Oekraïne : 10.000 ha ongerept beukenbos.

In Zoniën vinden we Atlantische beukenbossen, hier de rijkere variant met boshyacint. Van alle nieuw voorgestelde gebieden is Zoniën het enige in de Atlantische klimaatzone.

Onder van links naar rechts: Bosreservaat Gripendelle (Brussels Gewest)

Eén van de verouderingseilandjes in het beheerde deel van het bos

Het oude reservatsdeel kent al 40 jaar spontane ontwikkeling. Hoeveelheden dood hout en monumentale bomen zijn er al vergelijkbaar met deze in echte oerbossen.

